

zőbb tudományos tettet hajtana végre, mint ha saját történetünket csupán illusztrációként adagolná a diszkurzív politológia bemutatásához.

Szabó Márton szóban forgó könyve már erre irányuló lépés, de – ámbár ne legyen

igazam – még nem áttörés. (Szabó Márton: *Politikai idegen. A politika diszkurzív szereplőinek elméleti értelmezése. Budapest: L'Harmattan Könyvkiadó, 2006*)

Galló Béla
politológus

Lévai Imre:

A komplex világrendszer evolúciója

Hazánkban új tudományszak a nemzetközi kapcsolatok diszciplínája. Ahogy korábban a politikatudomány és a közgazdaságtan mibenléte is látszólag kimerült a „lehetőségek művészetére” és a „konkrét helyzet konkrét elemzésére” vonatkozó politikusi utalásokban, a nemzetközi kapcsolatokat is szokás volt az uralkodó kedvtelésének terepeként és ekképp tudományosan eleve értelmezhetlenként felfogni. Nos, ez a hivatalok működését és a közvélekedést is jórészt máig átható földhözragadt fölfogás egyre kevésbé képes a gyorsan változó világ jelenségeinek követésére és értelmezésére, nemhogy befolyásolására törekedhetne. Épp ezért a világ vezető egyetemein, a Harvardtól a Stanfordinig egymás után alakultak az elmúlt 70-80 évben a nemzetközi kapcsolatokat kutató tanszékek. Nálunk – a szokásos megkésettiséggel – csak a rendszerváltozást követően jöhetett létre a hivataloktól független Magyar Külügyi Társaság Kosáry Domonkos elnöklétével. Csak 2004-ben alakult meg a diszciplína akadémiai tudományos és minősítő bizottsága, s 2005/2006 során védtek meg az e tárgyban készült első akadémiai doktori értekezéseket (Rostoványi Zsolt és Gazdag Ferenc személyében). Nos, e helyzetben különösen örömdetes, hogy a patinás kiadó nálunk kevésbé művelt területen is vállalkozott élő magyar szerző monografikus munkájának közreadá-

sára (miközben a foglyul ejtett közönséget pallérozó tananyagok évadja köszöntött be). Lévai Imre, az MTA Politikatudományi Intézetének tudományos főmunkatársa a világáramba kapcsolódva tudományközi és globális téma fölvetéssel és elemzéssel jelentkezik, az Immanuel Wallerstein nevéhez köthető világrendszer-kutatás fonalát fölveve. Megközelítésmódja a biológiai tudományokból ismert, és több más tudományszakot is megtermékenyítő evolutív szemlélet, vagyis a nemzetközi kapcsolatok szakirodalmát átható konstruktivizmus-neorealizmus vitán kívül pozicionálja magát.

A terület egyik részeként is ismert nemzetközi politikai gazdaságtani munka hét tételből áll. Az első fejezet a globális és regionális politikai gazdaságtani alapvetést tartalmazza. A második rész a globalizáció kihívásait elemmezve érdekes és hasznos fogalmi különbségtételt vezet be, mégpedig a közpolitika fordulatait leíró és kommentáló *politográfia*, valamint a közélet és a nemzetközi viszonyok szabályszerűségeit elméleti szinten általánosító *politológia* elkülönítésével. A harmadik részben a hazánkban is már több monográfia és számos szakterületen folyóiratszövegekben és persze a szélesebb közvéleményt alakító napilapokban és elektronikus médiában is folyó globalizációs vitát rendszerezi és értelmezi komplex módon. Meglátása szerint a globalizáció nem új, hanem több évszázadra visszanyúló történeti folyamat, ami a földgolyó egészének egyetlen logika szerint rendező-

dő rendszerbe szerveződését jelenti, vagyis ideologikus értelmezésre eleve alkalmatlan. Ugyanakkor – mint a 4. fejezet izgalmas fejtegetései igazolják – szó sincs arról, hogy e folyamatban valami arctalan egységesség, a sokat emlegetett McWorld (a gyorséttermek világkultúrája) válna meghatározóvá. Ellenkezőleg, az egymással versengő és a sajátos adottságokat eltérően kombináló mutánsok e rendszer tartós jellemzői voltak és maradnak.

Az 5. fejezet a szubrégiók szerepét elemezve mutatja be az európai bővülés és mélyülés ellentmondásos viszonyát. A 6. fejezetben pedig a kisországi lét sajátosságait, mindenekelőtt az alkalmazkodókészség központi szerepét bontja ki. A „magyar modell” vizsgálata kapcsán bontja ki a kötet központi kérdését, nevezetesen azt, hogy képes lehet-e Közép-Európa a Rajna menti piacgazdasági modellhez szervesen integrálódni, avagy elkerülhetetlenül tartósulnak a keletiség és az elmaradottság sokat elemzett vonásai? E tekintetben Lévai Imre kiemeli a *tőkefölhalmozás* – méghozzá a szellemi és az anyagi tőke párhuzamos fölhalmozása – mint meghatározó tényező szerepét, szembeállva a közéletet másfél évtizede uraló, elosztásközpon-

tú és azonnali jólétet megcélzó hamis víziókkal. Végül a 7. fejezet az európai gazdaságot az integrálódó és differenciálódó világrendszerbe ágyazva elemzi. Ebben a részben fejti ki pozitív módon az alulról építkező, ámbar a piac mindenhatóságát elutasító fölfogását. Szerzőnk erőteljesen hangsúlyozza: az uniós központnak nincs közvetlen és föltétlen érdeke térségünk felzárkóztatásában. A széthúzó és rögtönzésre építő politikai gyakorlat mellett a történelmi léptékű leszakadás veszélye igencsak reális. A megoldás szerint az állami vezénylés, nem az okvetetlenkedés, a hivatali sürgés-forgás, az előírások szaporítása, hanem az összhangteremtés – és az önszerveződés korábbinál eredményesebb egybehangolása lehet.

E rövid ízelítőből is kitetszhet, hogy Lévai Imre új könyve izgalmas olvasmány, méghozzá többféle olvasótábor számára. Nem kétséges, hogy megállapításai és javaslatai további élénk vitákat váltanak majd ki. (*Lévai Imre: A komplex világrendszer evolúciója. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2006, 201. p.*)

Csaba László

az MTA Nemzetközi Tanulmányok
Bizottságának társelnöke

Tudományteremtő génusz

A természettudományok művelői között sok jeles tudóst és sok szorgalmas iparost is találunk, akik mind hozzájárultak valamivel a tudományok fejlődéséhez. Sokat dolgoztak, sokat tévedtek, de valamivel, néhány téglával, hozzájárultak az épülő tudomány katedrálisához. Volt azonban néhány zseniális elme, akikhez senki sem hasonlítható, nem voltak iparosok, és sokkal többet tettek mint úgy általában a tudósok. Művészei, alkotó génuszai voltak egy-egy tudománynak, igazi ka-

tedrálisépítők. A biológiában Charles Darwin ilyen és Konrad Lorenz.

Sokféle, Konrad Lorenzről szóló írást olvastam már, de olyat, amely összetett személyiségének minden oldalát érzékelteti, amelynek elolvasása után úgy éreztem, hogy megint magával Lorenzcel beszélgettem csak egyet, Festetics Antal könyvét.

A tudományok nagyon kacskaringós utakon fejlődnek, zsákutcák, felesleges kitérők lassítják őket. Lorenz előtt az állatok viselkedéséről alig tudtunk valamit, tudás alatt tudományosan bizonyítható, rendszerezett